

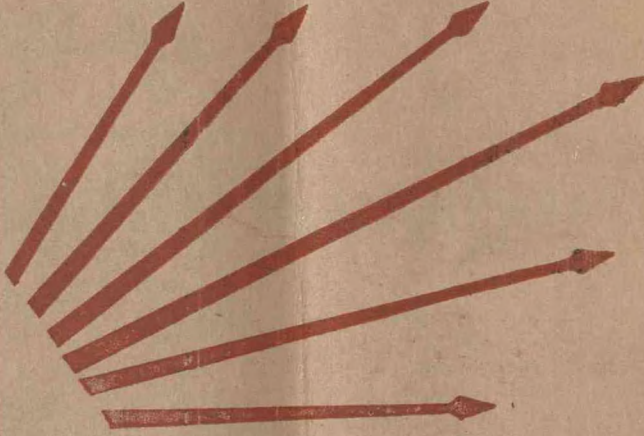
SAYI : 19

HAZİRAN 1937

CILT : II

19 MAYIS

SAMSUN HALKEVİNİN AYLIK DERGİSİ

İÇİNDEKİ YAZILAR

İnönü Konuşuyor

Halkevleri ve terbiyevî hizmetleri

Ailede çocuk terbiyesi

Sabah (Şiir)

İbni Sina ihtifali

Karasamsun tarihçesi

Cilt hastalıkları

İlk Kurşun

K. N. Duru

H. Hızal

S. Aytakin

P. Safa

Ş. Önal

R. Güngör

T. Kırıl

19 MAYIS

SAMSUN HALKEVİNİN AYLIK DERGİSİ

İnönü Konuşuyor

Başvekil General İsmet İnönü bu Nutku Büyük Millet Meclisinin Yaz ta tili kararı verdiği 14. Haziran toplantısında söylemiştir.

Muhterem arkadaşlar,

Çok feyizli çalışmamıza ara vermek üzere bulunduğunuz bugünde, hükümetin dahilî ve haricî siyaseti hakkında yüksek huzurunuzda ufak bir hulâsa yapmayı vazife sayarım. Bu hulâsadan sonra eğer, yüksek tasvip ve teşvikinize bizi lâyük görürseniz sizden itimad reyî isteyeceğim (Sürekli alkışlar)

Evvelâ haricî siyaset üzerinde bütün münasebetlerimizi mümkün olduğu kadar açık yürekle ve hiçbir noktasını saklamıyarak olduğu gibi söylemeye çalışacağım. Haricî münasebetimiz üzerinde komşularımızla münasebatımızı birer birer saydıktan sonra, umumî siyaset esaslarımızı izah edeceğim.

Sovyet ittihadı ile münasebatımız

dostane ve samimanedir. Hattâ son zamanlarda bu dostluk yeni bir samimiyetle canlanmış. (Bravo sesleri alkışlar) son zamanlarda Sovyetlerle aramızda bilâkis soğukluk bulunduğunu düşünenler ve farzedenler için bu kadar açık bir surette söylemem belki hayreti mucip olacaktır. Bu sefer gerek M. Litvinofla yakından konuşuşumda ve gerek yeni Sovyet büyük elçisinin Ankaraya gelişinde temaslarımız iki memleket arasındaki dostluk rabitalarının her iki tarafça hakikî kıymeti ile takdir edilmekte olduğunu nazarımızda bir kat daha tecelli ettirmiştir. (Bravo sesleri, alkışlar)

Arkadaşlar aramızda soğukluk geçtiğini farzedenler, şimdiye kadar olan

tecrübelere kâfi derecede dikkat etmiş olanlardır ve bizim siyasetimizin hususiyetini iyice kavramamış olanlardır. Politikamızın istiklâli, siyasî ve coğrafi vaziyetimizin hususiyetleri bize, kendimize mahsus bir takım faaliyetler, göstermektedir ve daima gösterecektir. Bu hususiyet bizim taahhütlerimizle, müesses dostluklarımızla ve ilk günden beri yakın bir dostlukla birbirimizi takdir ettiğimiz Sovyetlerle münasebatımızla asla taaruz etmemiş ve etmeyecektir (bravo sesleri, alkışlar.)

Arkadaşlarım Dr. Aras yüksek re-veccüh ve itimadımızla bugün ehliyet ve selâhiyeti bir kat daha tebarüz etmiş olarak yakındı Bağdadı, Tahran ve Moskovayı ziyaret edecektir. (Alkışlar)

Irakla münasebetlerimiz, samimiyet ve dostluk mahiyetinde gösierdiği iyi tecelli her fırsatta bu memleketin efkârı umumiyesi tebarüz ettirmiştir.

Irakın inkişafı ve terakkisi ve bizimle iyi münasebetler beslemek hususundaki azim ve dirayetini bu memleket kemalile takdir etmektedir ve daima da edecektir.

İnanla, esaslı, köklü bir surette mevcut dostluk münasebetlerimiz ve emniyetli hislerimiz meclisi âlide son günlerde tastik olunan ehemmiyetli muahedelerle bir kat daha sağlamlık peyd etmiştir. İrannın terakki yolunda attığı büyük adımlar, Türkiye halkının hayranlığını ve takdirini daima mucip olduğu gibi İran - Türkiye münasebetlerinin ve yakın kardeşlik rabitaları hissiyatı içinde inkişafını bu memleket daima takdir ve muhabbet hisleriyle karşı-

lamıştır ve karşılayacaktır. (Alkışlar)

Arkadaşım Dr. Arasın bu seyahati esnasında Kâbile kadar gitmesini ve bizim orada da dostluk hislerimizi yakından ifade etmesini isterdim. Maddî imkânsızlık bu sefer onun seyahatinin Kâbile kadar uzamasına imkân bırakmıyor. Fakat bu sözlerim büyük meclisin Afgan milletine karşı olan dostane hissiyatını tebarüz ettirmek için iyi bir vesile oldu ise bahtiyarım (Alkışlar)

Şüphe yoktur ki, Hariciye Vekilimiz Kâbilde Afganlı dostlarımızı ziyaret etmek için eline geçecek ilk fırsattan istifade edecektir.

İngiltere ile münasebetlerimizin hakikî bir dostluk ve emniyet hislerine müstenit olduğunu söylemek benim için bahtiyarlıktır. İngilterede bulunduğum zaman da İngiliz milletinin en selâhiyet-ricalinde memleketim hakkında samimî dostluk hisleri müşahade ettim ve en selâhiyet-rical İngilterenin Türkiye hakkında beslediği samimî ve ciddi dostluk hissiyatını memleketime getirmemden memnun olacaklarını bana izhar etmişlerdir. (Alkışlar) yalnız resmî mahfillerde değil hususî mahafillerde de memleketimiz hakkında itimat ve sempati gösterilmektedir.

Sulh davasında İngilterenin takip ettiği hattı hareketi, zihniyetimize uygun bulmaktayız. Memleketlerimiz arasındaki, itimat hisleri, aradaki münasebetlerin inkişafı için ve beynelmilel sulh davasında ve emuiyet havasında kıymetli bir âmil olarak müessir olmak için çok faydalı olacaktır.

İtalya ile siyasî münasebetlerimiz

çok iyi haldedir. İktisadî münasebetlerimiz inkişaf etmektedir. İtalya ile münasebetlerimizin en iyi halde bulunması bizim ciddi emelimizdir.

Akdenizde bütün devletler arasında suitefehümelerin izale edilmesi, ihtilâf sebeplerinin ortadan kalkması ve Akdeniz iyi münasebet havasının bütün politikalara hâkim olması bizim ciddi arzumuzdur.

Arkadaşlar, memleket bildiği gibi, bütün dünya da bilir ki, Akdenizde emniyet ve istikrar bizim için çok kıymetli bir mevzudur. (Bravo sesleri, alkışlar).

Akdenizde emniyet ve istikrarı tevhit ve temin edecek her türlü tedbirleri bu memleket iyi kabul ile karşılayacaktır.

Fransa ile münasebetlerimizin hayırlı ve mesut inkişafı hakkında hariciye vekili arkadaşımız ve hatipler, bundan evvelki mevzuda söz söylemek için fırsat buldular. Fransa siyasetini idare etmekten birinci derecede mesul olan zatlara yakından Türkiye ve Fransa arasındaki esaslı emniyet ve büyük politika mevzularını açık bir surette görüştüm. Arkadaşlarım, Fransanın mesul ricalinde ve Fransa Büyük Meclisinde ve Fransanın efkârı umumiyesinde şahsiyet sahibi olan yüksek kıymeti haiz bütün ricalinde Türkiyeye karşı dostluk beslemek ve Türkiyeye karşı iyi münasebet beslemek hususunda ciddi bir arzu ve kanaat gördüğümü söylemekle bahtiyarım. (Alkışlar). Fransa ile

aramızda son zamanda çıkan Hatay meselesi vardı ve hudut emniyeti üzerinde bir takım hâdiseler çıktı.

Hatay meselesi, Milletler cemiyeti konseyi kararile ve bugün tasdik buyurduğunuz muahedelerle katî neticesini almıştır. Benim zannımca Hatayda vardığımız neticenin asıl kıymeti bu meselenin iyi bir surette hitam bulunduğu hakkında zihinlerimizde hâsıl olan kanaattir. Beynelmielel meselelerin halli hususundaki muahadelerde yapılan tasfiyelerin yalnız kâğıt üzerinde değil, bil hassa zihinlerde kabul olunmasile kıymeti hâsıl olur. Onun için Türkiye Hatay meselesinde varılan neticeleri katî bir tasfiye addetmektedir.

Hatipler, hükümeti, muahedelerin şurasından burasından tenkit etmek için fırsat buldular. Fakat yüksek heyetiniz gibi bütün millet ve bütün âlem dikkat etmiştir ki, nihayet bütün hatiplerin üzerinde birleştikleri nokta, kâğıt üzerine koyduğumuz esasların sitkile, hulûs ile takip olunması üzerindedir. Demek ki, şimdi bu hissi hulûsa ederek ben de söyleyeyim ki, biz Cemiyeti Akvamda varılmış olan neticelerin hakkile ve hulûs ile tatbik olunmasından başka hiçbir şey istemiyoruz. (Alkışlar).

Arkadaşlar, muahedelerin hulûs ile tatbik olunması herşeyden evvel imza edenlerin hüsnü niyetlerine bağlıdır. Size biraz evvel Fransa ile Türkiye arasındaki sıcak havavî ve Fransanın mesul ricalindeki hulûsu ifade ettim. Bu halde bu hatay üzerinde vardığımız anlaşmaların hulûs ile tatbik olunması için nekadar unsur tasavvur olunabilirse bu anda o unsurların hepsi elimiz-

dedir. Birtakım, mümkün olduğu kadar hafif tâbir kullanmaya ve aramıza çalışacağım. Vaziyetten haberdar olma ve nihayet vaziyeti bulandırma ta türlü saika kapılmış olan siyasetçilerin Cemiyeti Akvamda verilen karardan sonra sükûnette olmadıklarını ve bu sükûneti bozmaya çalıştıklarını görüyoruz. Hatiplerin bu husustaki endişeleri yalnız büyük meclisten değil, memleket muhitinden de bize aksetmektedir.

Burada müsterih olmak için bazı noktaları göz önünde bulundurmak faydalıdır zannederim.

Kabul olunan muahedelerin tatbiki vezifesi bugün için Fransaya düşüyor. Bugün taahhüt ettiğimiz muahede ile Hatayın tamamîyetinin her vasıta ile mahfuziyeti Türkiye ve Fransaya düşüyor. Nihayet bu esaslar Cemiyeti Akvamın müzaheret ve işgal sahasıdır. Hattâ eğer hukukçular tâbiri caiz görürlerse mesuliyeti altındadır. Demek ki biz alâkadar olanların kuvvet ve hüsniyetleriyle bu muahedelerin tatbik olunacağından emin olacağız ve nihayet bütün vasıtalar çaresiz kalırsa ve hakikaten siyaset tahripçileri bütün bu beynelmîlel akitleri hiçe sayacak kadar tecavüz fikirleri gösterirlerse en nihayet Cemiyeti Akvama iltica etmekten de geri kalmıyacağız. Bugün oradaki vaziyet Cemiyeti Akvamın kabul ettiği, tesbit ettiği esaslar dahilinde emniyetin hüsniyetini, Cemiyeti Akvamı teşkil eden bukadar milletin müşterek kefaleti ve taahhüdünü altındadır.

Sükûnetle söylediğim bu sözlerin içinde Hatay için yapılan anlaşmanın

behemeşal ve hulûs ile tatbik olunması için kâfi müeyyideler mevcuttur, ümidindeyim. Esasen hatipler gibi milletimiz de Suriye halkına karşı hakikî teveccüh ve muhabbetle mahmumdur. Ben, bu vadide Suriye halkına karşı Türklerin hassasiyetini göstermek için kıymetli fırsatlardan istifade ettim. Şimdi o mevzuda tekrar hararetle söz söylemek için ahval ve şeraitten kâfi derecede teşvik gördüğümü söyleyemem. Amma kanaatim o dur ki milletler hakikî menfaatlerini nihayet siyaset adamlarına ibram ve icbar edeceklerdir. (Bravo sesleri, alkışlar).

Hudut üzeinde, Türkiye — Suriye hududu üzerinde çıkan hâdiseler bir takım muhaberele intaç etti. Ve onlar dahi ilk temaslardan sonra iyi bir yola girdi. Ümidimiz zaten esasta dost iki memleketin hududu üzerinde emniyetin mevcut olması prensibinde hiçbir ihtilâf yoktur. Mesele bunun iyi tatbiki için Fransa ricali ile biz aynı kanaat ve ciddiyetle bu işi takip etmek kararındayız.

Hulâsa arkadaşlarım, Fransa ile münasebatımızda hususî meseleler bahtiyar bir surette tatbik edildikten sonra yeni bir inkişaf devrinin, büyük bir emniyet havasının hüküm süreceğini ümit etmek ve ümidimizi huzurunuzda söylemek bize hususî bir haz vermektedir.

Balkan devletleriyle münasebetlerimizin bütün millet tarafından malûm olmıyan hemen hiçbir safhası yoktur. Dört devlet aramızda açık muahede ve onun hükümleriyle bir sulh davası için bağlıyız. Yakın bir zamanda ben ve Dr. Aras Balkan müttefiklerimizin payitaht-

larımı beraber veya ayrı, ayrı görmek bahtiyarlığımıza nail olduk. Memleketimize karşı müttefiklerimiz tarafından gösterilen teveccüh ve muhabbet bütün dünyanın dikkatini celbedecek sıcak ıktadır. Bu memleket Yugoslavyadan, Yunanistandan ve Romanyadan gördüğü sıcak tezahüratı aynı hararetle karşıladı. (Alkışlar).

Arkadaşlarım, dört Balkanlı devletin ayrı ayrı cephelelerinden dolayı vakit, vakit görülen hususî politikaları onların Balkan antantı taahhütleri üzerinde vaziyetlerinin hafif veya zayıf olduğunu zannettirecek propağandalara sebebiyet vermektedir. Bunu görüyoruz, amma buna inanmayın. En yakın temaslarımızla anlıyoruz ki, dört Balkan devleti kendilerini birleştiren sulh idealinde, samimî ve sabittirler. (Bravo sesleri, alkışlar).

Bulgaristan komşumuzun, evvelce de bir iki münasebetle huzurunuzda arzettiğim Balkanda sulhu muhafaza etmek ve diğer komşularıyla iyi münasebetlerini artırmak için gösterdiği hüsniyetleri biz yakından ve en selâhiyetli ağızlardan işittik. Bulgaristan bizimle hususî bir muahede ile bağlı olduğu gibi, Yugoslavya ile de hususî bir muahede ile bağlıdır. Bulgaristan, Yunanistan ve Romanya ile münasebetlerini de bu hale getirmek kararında olduğunu söylemiştir. Bu arzularımı Türkiye yalnız teşvik eder ve elinden geldiği kadar teshil eder. Şüphesiz ki, Balkanlarda Bulgaristanla diğer komşuları arasında sıcak dostluk havasının teessüs etmesi ve bütün Balkan devletlerinin söyledikleri gibi ciddi ve iyi ni-

yetli bir dostluk sulhü için bir mesnettir.

Bulgaristanla aramızda, şimdi teferüata girmek istemiyorum. Milletimizin hassas olduğu mevzular malûmdur. Aramızdaki münasebetlerde yekdiğerimizin hassas noktalarına, dikkat etmekte ve iyi dostluğu inkişaf ettirmekte menfaatlerimiz olduğunu müşahede ettik. Görüyorsunuz ki, bütün esaslar, devletler arasında söz olarak katedilen bütün mesafeler hayırlı ve ileridir. Bunun iyi bir surette tatbikinin her iki memleketin menfaati olduğunu takdir ediyor ve takip ediyoruz.

Arkadaşlar: size cemiyeti akvam üzerinde görüşlerimizi de söylemek isterim.

Bu müessesenin kuvveti ve zâfı son zamanda mübalâğa edilmiştir. Kuvvetine inananlar, büyük davaların ve büyük meselelerin kolaylıkla fiilî ve katî bir surette halledilebilmesini beklemişlerdir. Bu, lüzumundan fazla bir hayalperestliktir. Zâfım ileri sürenler onun hiçbir faydası olmadığını ve milletlere hiçbir teminat vermediğini zannetmektedirler. Bunu böyle zannetmek te hakikati, asla kendi hakikî ölçüsü dahilinde vermemektir.

Cemiyeti Akvam bugün onun hukuken ve fiilen haricinde bulunan devletlerin faaliyetinden mahrum bulunmakla büyük bir mahrumiyet ve zayıflık içindedir. Buna şüphesiz ki, Haricinde bulunan devletlerin kıymetli ve beraber müşterek çalışmalarını Cemiyeti Akvamda birleştirmeleri sulh ideali için haiz olduğu yüksek otoriteyi çok kuv-

vetlendirecek, ideal bir şekle sokacaktır. Buna şüphe yoktur. Bunu temenni ederim.

Ancak bugünkü hali ile Cemiyeti Akvam az bir kıymette değildir. Büyüğü bir ehemmiyet ve büyük bir kıymettir.

Milletlerin şu kadar çok milletin muayyen sulh hedeflerinde birleşmiş olduklarını söylemeleri, dünya için, beşeriyet için esaslı bir mesnet teşkil eder (Alkışlar). Ondan sonra bu kadar milletin mesul ricalinin vakit, vakit buluşarak birbirlerini görüp anlamaları az görülecek bir fayda değildir ve nihayet bazı kıymetli tecrübeler göstermiştir ki, cemiyeti akvam beynelmilel meseleleri mütalea ve bazı ahvalde iyi çareler bulmak için kıymetli bir vasıta ve nihayet Cemiyeti Akvamın beynelmilel sulh için çizmiş olduğu ideal herkesin tahakkukuna yardım etmesi temenni olunan bir idealdir. Bununla Türkiye, biz, cemiyeti akvamın lehinde ve aleyhinde ileri sürülen bütün noktaları düşünerek onun faydalı bir müessese olduğuna, onun esasları dahilinde siyaset takip etmek istediğimize hulûs ile ve şuurla ile kani olduğumuzu göstermiş oluyorum.

Arkadaşlar, başında söylediğim gibi siyasî münasebetlerimizden bahsederken komşularımızla münasebetleri ayrı ayrı mevzubahis ettim. Komşu olmadığımız devletlerle de münasebetlerimiz çok iyi ve dostanedir ve hiç bir memleketle esaslı hiçbir ihtilâfımız yoktur. Bunu memnuniyetle kaydettikten sonra bugün bütün dünyanın sulh davası ile meşgul olduğunu, milletlerin beynelmilel sulhün idaresini sağlam esaslara iş-

tinat ettirmek için ne gibi tedbirler bulmak lâzım geldiğini eradıklarını söyledim. Beynelmilel sulhün devamı ve sağlam esaslar üzerinde bulunması çareleri arıyor. Henüz bulunmuş değildir. Memleketimizin sulh için çok ciddi arzulu olduğunu bilmekle beraber, onun, beynelmilel sulhün sarsılmaz bir takım esaslara bağlanmamış olduğunu daima düşünmesinde ve bilmesinde zaruret ve lüzum görmekteyim. Bu sözleri onun için söylüyorum. (Bravo sesleri)

Biz sulh davasında hakikî ve samimî bir hâdim vaziyetindeyiz. Kendi vesaitimizin, faaliyet sahamızın dahilinde beynelmilel sulhün muhafazasına çalışırız ve Türkiyenin hayır ve menfaatini sulhta bularak onun daima muhafaza edilmesi temennisindeyiz.

Arkadaşlar, bu noktanın siyasî zihniyetimiz olarak anlaşılmasını isterim. Biz, beynelmilel sulhün Türkiyeden uzak ve bizim hudutlarımızdan çok ayrı yerlerde de bozulmasını kendi menfaatimize ve hayrımıza muvafık görmeyiz. (Bravo sesleri).

Biz, memleketimizin emniyet ve siyasetini, herhangi iki memleket arasındaki nifak ve ihtilâftan beklemiyoruz. (Bravo sesleri). Bu esaslı bir noktadır. Biz kendi memleketimizin emniyetini diğer memleketler arasında iyi münasebetler ve emniyetli münasebetler bulunmasılı pek âlâ telif olunacak, temin olunacak itikadındayız. (Alkışlar). Onun içindir ki, diğer iki memleket arasındaki herhangi bir nifak ve iftiraka karışmayız onun düzelmesini isteriz ve herhangi iki memleket arasında nifak ve

iftirak husulünü asla istemeyiz, bilâkis elimizden geldiği kadar memleketler arasında bu kabil uzaklıkların ve müsademelerin ortadan kalkmasını temenni ederiz Milletler arasında mühim bir uzuv ve kuvvetli bir millet olarak çalışırken bizim siyasetimize delil olan, saik olan esaslı fikirler ve mânevî sebepler, âmiller bu söylediğim sebeplerdir.

Arkadaşlar, haricî münasebetlerimizden geçerek şimdi dahilî siyasetimiz üzerinde de bir iki malûmat arzedeceğim.

Dahilî siyasetimiz üzerinde tek mesele olarak eskiden Dersim dediğimiz Tunceli vilâyeti hadiselerinin esasını ve bugünkü vaziyetini huzurunuzda efkârı umumiyeye açıkça bildirmek isterim. Büyük meclisin malûmudur ki, hükümet iki senedenberi Tunceli mıntakasında hususî islâhat programı takip etmektedir. Bu program, bu mntakayı medenileştirmek için bütün vasıtalarla ve hususî hükümler dahilinde orada geniş bir çalışma teferruatını ihtiva etmektedir. Bunu şimdiye kadar orada kanuna muhalefetten kuvvet ve zevk almış olan bazı reisler iyi karşılamadılar. Islâhat programa mukavemet ve muhalefet etmek istediler. Bu bizi, tarihini tam söyleyemiyorum, Mart nihayeti-Nisan bidayetlerinde hususî askerî tedbirler almayı icabettirdi.

Orada şunu düşündük, mukavemet eden ve hükümetin islâhat programına muhalefet eden mntakada ne yapmalıyız? Şimdiye kadar olan Dersim tecrübeleri, orada hükümetin bir emrine karşı muhalefet olunca mühim bir kuvvet tophıyarak o mntakada ciddi tedibat

yapmak ve bırakmak. Biz buna "Sel seferleri", dedik. Memleketin bir tarafında bir hâdise çıkınca onu kuvvetli bir surette ve sel halinde gelip geçmekten bir fayda hâsıl olmayacağı kanaatinde bulunduk. Biz muhalefet edenlerin mukavemetlerini bertaraf ettikten sonra kendi programımızın hiçbir şey olmamış gibi takip olunmasını esaslı vazifemizden saydık.

Bugünkü vaziyet şudur: Orada Jandarma ve hükümet tamamiyle teessüs etmiştir. Tuncelinde islâhat programı olarak düşündüğümüz tedbirler fasıla görmeksizin devam etmektedir. Vol yapıyoruz, mektep yapıyoruz, karakol yapıyoruz. Bir iki ay müddetle bu işlere fasıla gelmiş olan yerlerde tekrar bu işlere başladık. Şimdiye kadar bu hareket ve faaliyet esnasında orada ciddi müsademeler olduğunu ve orada büyük zayıat geçtiğini zannettiklerini işittim. Onun için size şimdiye kadarki yani üç aylık harekâtı, üç ay zarfında uğradığımız hakikî zayıatı olduğu gibi söylemek isterim.

14 Haziran, bugün aldığım rapora göre şimdiye kadar olan zayıat jandarma, asker ve muhafız korucusu olmak üzere, 13 şehit, 18 yaralıdır. Bunların içerisinde bir tanesi subaydır, teğmendir, Bu zayıatın bize elem verdiğini ve büyük meclisin hissiyatında çok acı yaptığını müşahede ediyoruz. Fakat hâdisenin ehemmiyeti, bilhassa mübalâğalı neşriyata karşı yapılan iş karşısında fedakârlığın fazla olmadığı noktasına nazarı dikkatinizi celbetmek isterim. Bugünkü vaziyette arkadaşlar tekrar ettiğim gibi jandarma, hükümet vaziyete

tamamen hâkimdir. Kâfi derecede askerî kuvvet orada hazır. İslâhat programı takip olunmaktadır. Huzurunuzda söylerken bütün memleketin ve mahalinde bulunan vatandaşların işitmesini isterim ki, Cumhuriyet hükûmeti oraya islâhat programını sûs olarak, heves olarak götürmedi. (Bravo sesleri) ne kadar müşkülâta uğrasa, ne kadar çok fena sürse yaz ve kış bu programı biz orada tatbik edeceğiz. (Bravo, sürekli alkışlar).

Herhangi bir mesel. yi Büyük Millet Meclisi kabul ettikten sonra şimdiye kadar nasıl ufak tefek muhalefet ve müşkülât karşısında vazgeçmek bizim şiarımızda ve iktidarımızda olmadıysa, bu sefer de programımızı ve Büyük Millet Meclisinin kararını tatbikten geri kalmıyacağız. (Bravo sesleri ve alkışlar)

Bunun bu suretle ve kanaatle bilinmesi, zannederim ki, bizim işlerimizi kolaylaştırdığı kadar henüz aklı başında olmıyan reisleri bir an evvel hükûmetin kudretli olduğu kadar adaletli ve şefkatli kucağında selâmet aramalarının yegâne çıkar yol olduğuna, ikna edecektir .

Arkadaşlarım, görüyorsunuz ki, bütün meseleleri size açık olarak söyledim Bundan sonra hükûmetin umumî faaliyeti üzerinde söz söylemek için bugün Büyük Meclisin ruznamesinde bulunan meseleler ayrı ayrı ve canlı birer misal vermektedir.

İmar politikasını takip ediyoruz. Vergileri tenzil etmek için her fırsattan istifade ediyoruz. Malî politika olarak bir kaç senedenberi takip ettiğimiz indirme tedbirler şimdiye kadar müsbet netice

verdi. İndirdiğimiz vergilerden bir iki senede azalan nisbeti telâfi edecek miktarda karşılık aldık. Bugün yaptığımız petrol indirmesinden de ve diğer vergi indirmesinden de memlekette yeni bir inkişaf göreceğimizi ümit ediyoruz.

Vergi ıslahında, imkân bulduğumuz her mevzuda, indirme siyasetine şaşmadan devam edeceğiz. (Alkışlar).

Maliye vekili arkadaşımız Büyük Mecliste bütçe müzakeresini yaparken yeni seneye 10 milyon lira kadar bir hazine vaziyeti devredebileceğini ümit ettiğini söylemişti. Haziran bidayetindeki ilk hesaplar bize Maliye vekilimizin tahmin ettiği iyi vaziyetin fazlasile tahakkuk ettiğini göstermiştir. O huzurunuzda 10 milyon söylenmişti. Bana verilen malûmatta Haziran nihayetinde vaziyetimizin 11 milyon 500 bin lira fazlası ile intikal ettiği. (Bravo sesleri, alkışlar).

İyi ve sağlam bir bütçe memleketimizin bütün faaliyeti için çok itimat veren bir esastır. Yeni bütçenin nekadar sağlam mevzular üzerinde kurulduğunu söylemek için size söyliyeyim ki, yeni bütçeyi büyük meclis 231 milyon kûsur üzerinden kabul etti. Bizim 936 da tahsil ettiğimiz miktar, muvakkat olan, son, sene nihayeti hesaplarına göre 241 milyon liradır. (Alkışlar). Görüyorsunuz ki, kabul ettiğiniz bütçenin fazlasını geçen sene de fiilen tahakkuk ettirmiş bulunuyoruz. Bu memleketin iktisadî hayatında tutulan yolları iyi semere verdiğini ve memleketin mütemadiyen inkişaf yolunda yürüdüğüne maddî bir misal olarak telâkki edilir ümidindeyim.

— sonu sahife 32 de —

Halkevleri ve terbiyevî hizmetleri

Kâzım Nami Duru

Partimizin, Halkevleriyle bütün yurddaşlara kucağını açması vatanda sosyal ve kültürel bir devrim yabtı. ATATÜRK

Halkevleri açılalı beş yılı geçiyor. İlk açılışlarında İstanbulda idim, (Emin önü) Halkevinin açılma töreninde bulundum. O günkü heyecamı şimdi anlatamam. Benim Türk gençliğine aid büyük bir ideâlim daha tahakkuk ediyordu. Benim, artık şurada burada toplanmış bir kaç on genç arasında kuvvetlerimi israf etmeme lüzum kalmıyordu ; kendimi büsbütün Halkevine vermediği câne minnet bildim.

Benden bahsetmesi için tarihe hiç bir şey veremedim ; bu emeli taşımadığımdan değil, acımın yenilemeyecek kadar büyük olmasından veremedim. Yalnız bir şeyle avunabilirim : Kendimi bütün varlığımla yurdumun hizmetlerine vermek.

Büyük Atatürkümüzün Romen gazetecilerine sözlediği yüksek insanî sözlerinden bir kaç satırı buraya geçirerek yazımı şereflendirmek isterim :

Bütün insanlığın varlığını kendi şahıslarında gören adamlar bedbahttırlar. Besbelli ki o adam ferd sıfatile mahvolacaktır. Her hangi bir şahsın, yaşadıkça memnun ve mesut olması için lâzımgelen şey, kendisi için değil, ken-

disinden sonra gelecekler için çalışmaktır. Makûl bir adam, ancak bu suretle hareket edebilir. Hayatta tam zevk ve saadet, ancak gelecek nesillerin şerefi, varlığı, saadeti için çalışmakta bulunabilir.

Bir insan böyle hareket ederken, “Benden sonra gelecekler acaba böyle bir ruhla çalıştığını farkedecekler mi?,, diye bile düşünmemelidir. Hatta en mesut olanlar, hizmetlerinin bütün nesillerce meçbul kalacak karakterde bulunanlardır.

Atatürkümüzün bu sözleri, ferdî benliği eritecek kuvvettir. Mûaheze etmiyen, fakat tamamile müsbet olan bir hasebilik ideâli böyle olur. İnsanın en büyük şerefi kendinden başkaları ile kendinden sonra gelecekleri düşünmesi, onlar için çalışmasıdır. İşte (Halkevleri) Atatürkümüzün bu yüksek ideâlini tahakkuk ettirmek gayesile açılmıştır.

Zaten adı üstünde : Halkevi. Halk kimdir? Bir zamanlar sandığı gibi, sosyal sınıfların en aşağı tabakası mıdır? Biz, Türk topluluğunda sosyal sınıfları nehyettiğimiz için halka böyle bir mânâ

vermekten çok uzağız ; bizce halk sınıfsız bir Türk milletidir. Halk, sensin, benim, hepimiziz. O halde (Halkevi) bizim evimizdir. Orada aynı haklar, aynı vazifelerle birlikte aynı insanlık ideâli için toplanır ve çalışırız.

Halkevleri, bizim için bir terbiye ocağı olduğu kadar, belki ondan çok yarınki Türk neslinin büyük insanlık ideâli ve Türk kültürü içinde yetişmesi için kurulmuş olacaktır.

Halkevlerinin beş yıllık geçmişi için de biz bir çok şeyler öğrenmiş, edinmiş olduğumuzu göğsümüz kabarak söyleyebiliriz. İlk önce, en kutlu bir vecd, bir istiğrak içinde, sessiz ve ruhumuz üzerine toplanmış bir surette topluluk kurmağı öğrendik. Yüzlerce kişi orada, görmek, dinlemek, öğrenmek ve tatlı duygularla heyecanlanmak için sükûn ve sükût içinde durmağı öğrendik. Halkevleri toplantıları daima en centilmen, en terbiyeli bir hava içinde olmaktadır.

Halkevlerini, içlerinde her ferdi kendi ahiret selâmetini düşünerek tapındığı mabetlere penzetemem ; çünkü Halkevlerinde, fertler yok, ruhları, gönülleri millî ve insanî bir ideâlde birleşmiş Türkler vardır. Bir temsil veya bir konser mi veriliyor? Dikkat ediniz: Halk gülerken, neş'elenirken bile, fertlerden birinin benci ve iddiacı yüksek bir kahkahasını işitemezsiniz. Herkes, gülmenin bile bir edebî olduğunu hissetmiş ve Türklüğüne yakışan bir vakar içinde tatlı tebessümlerle gülmeğe alışmıştır. Bu bile, halkevlerinin halk terbiyesinde oynadığı en değerli rolü göstermeğe kâfidir.

Gerçek disiplin buna derler. Yüzlerce, binlerce kişiyi bir tek kişi gibi düşündüren, ve uygulandıran disiplin.

Halkevlerinden önce Türkocakları da bu hizmeti görmüyor muydu? Türk ocaklarını yaratan zihniyet, Osmanlı imparatorluğu içinde Türkten gayri cinslerin de kaynayıp fıkrıdamakta olduğu anarşi arasında bir (kendini koruma duygusu) ndan doğmuştu. O vakit Türkiyede Türkten başka milliyetlerin de varlıkları birer realite idi. Bugün Türkiyede Türkten başka ancak yabancılar vardır. Onların hakları da Türk kanunlarıyla korunur.

Sonra Türkocaklarında Türklük ül-küsü az çok bulutlu bir hava içinde çal kamyordu. Türklük ve Türkçülük dediğimiz vakit, zihne bu kelimelerden şimdi kastedtiğimiz anlamlar gelmiyordu. Ocaklarda "Turancılık,, "Türkiyecilik,, gibi iki renkli bir duman tütüyordu. Bugün ne Turnacıyız, ne Türkçü-yüz ; belki en gerçek, en açık anlamile Türküz.

Bugün Devletin adı Türk, onu kuran milletin adı Türk olunca (Halkevleri) nin bu zihniyete daha uygun olduğunda şüphe yoktur. Hele "Milliyetçilik,, prensibi önce Cümhuriyet Halk Partisinin programında esas olduktan, sonra da Anayasaya girdikten sonra, (Halkevleri) asıl kuruluşlarındaki anlama ve gayeye tamamilen uygun kuruluşlardan başka şey değildirlir.

(Halkevleri) ne, henüz kafalarının buruşuklarını düzeltmiyen "münevver,, lerimizden başka, asıl halk, çok rağbet etmekte, bu suretle oralara koşarak medenî terbiyesini kuvvetlendirmekte

ve aydınlatmaktadır. (Halkevleri) nin bu terbiyevî rolünü, yalnız topluluk edeplerini vermekten ibaret sanmamalıdır. Onların iş programlarını da gözden geçirmemiz lâzımdır. (Halkevleri) bu güne kadar nasıl çalışmıştır, neler yapmıştır? Bunları ararsak, terbiyevî hizmetlerinin geniş sahasını bir dereceye kadar tayin etmiş olabiliriz.

(Halkevleri) nin dokuz çalışma şubesi vardır :

1 — Dil, tarih, edebiyat, 2 — Ar, 3 — Gösterit, 4 — Spor, 5 — Sosyal yardım, 6 — Halk dersaneleri ve kurslar, 7 — Kitapsaray ve yayın, 8 — Köy cülük, 9 — Müze ve sergi.

Bu dokuz şubenin herbirinde yapılacak işler, yurdun ihtiyaçları göz önüne alınınca, saymakla tükenmez derecededir. Bununla beraber evlerin beş yıllık hayatında bu işlerden çoğunun başarılmamasına muvaffak olunmuştur. Bence önemli nokta, işlerin çokluğu ve değişikliği değildir ; bu nokta, (Halkevleri) nin halkı bu işler üzerinde çalışmağa alıştırmasıdır.

Bir sosyal yardım şubesini düşünelim :

Meselâ İstanbul'daki sosyal yardım şubeleri, Üniversiteye devam eden gençlerden bir kısmını barındırmış, okullardaki fakir çocuklarını günde bir övün olsun, gıdalı yemeklerle beslemiş, daha bir hayli iyilik işleri yapmıştır. Bu işler, beş on kişinin teşebbüsile de olsa, yüzlerce ve binlerce kişiyi alâkalandırır, onları bu yolda el birliğiyle çalışmağa sevkeder. İşte halk meselelerini böyle birlikte göz önüne almak, birlik-

te halli çarelerini aramak ve bulmak için çalışmalar, en yüksek sosyal bir terbiye almış olurlar.

Eski günlerde « Birbirlerinize yardım ediniz » dinî emrinin hiç tatbik sahası kalmamış, herkes kendi kendini düşünmeğe, « iki el bir baş içindir » demeğe alışmıştı. En büyük belâların, köpeklere ekmek doğramakla, türbelere mum yakmakla, bir ölüye Yasin adamakla, bir kurban kesmekle, dilenciye para vermekle defedileceğine inanılırdı. İmaretler, mescitler, mektepler hep ahirette ferdi ruhun selâmeti düşünülerek yapıldı. "Bir elin sesi var, iki elin sesi var,, denildiği halde el birliğiyle hep için hasbî olarak çalışmak, birbirlerine yardım etmek bilinmezdi.

Bir cemiyenin en büyük kuvveti fertleri arasındaki sosyal tesanüttür. Halbuki "can benim canım, çıksın başkasının canı,, denerek bu tesanüdün, bu dayanışmanın tabii izleri bile silinirdi. Memleket, yalnız kendilerini düşünen fertlerden mürekkep garip bir topluluk taşırdı. İfratlı bir fertçilik hüküm sürerdi.

(Halkevleri) nin sosyal yardım şubesi, yıllardanberi Türk sosyetesini kemiren bu ferdiyetçiliğe karşı savaşa girişti ; beş yıl içinde halkta yeni tesanüt kuvvetlerinin yaratılmasına sebep oldu.

Yine meselâ (kitapsaray ve yayın) şubesini göz önüne getirelim :

Bugün Ankara Halkevinin binlerce kitaplık bir kitapsarayı vardır. Salonunda, her gün, yüzlerce genç okur, yazar, çalışır. Buralarda, birbirini rahatsız etmeksizin, herkes sükût içinde, kafa-

sını işletmekle meşguldür. Halbuki en küçük kasabalardaki (Halkevleri) dahi kendi kudretlerine göre, birer kitapsaray vücade ketirmekte, halkı okumağa alıştırmaktadır. Yurtta her nerede bir Halkevi açılırsa orada bir de kitapsarayı açılıyor demektir. Böylelikle yurdun her köşesinde halkın okuma, öğrenme ihtiyaçlarını tatmin edecek bir kitapsarayı açılıyor; kitapsaraylar yurdu bir ağ gibi şebekeliyor demektir.

Bugün bu kitapsaraylara devam edenler, ne kadar az olursa olsun, yarın okuma itiyadı teessüs edince, o Halkevlerinin, o kitapsarayların halkı alması şüphesizdir. Okuma ve öğrenme terbiyesini Halkevleri böylelikle tahakkuk ettiriyor.

Yayın işine gelince, bugün Ankara, Eminönü, Balıkesir, Afyon, Isparta gibi bir hayli Halkevi aylık, onbeş günlük dergiler çıkarmaktadır. Bunlar, çok defa mahallî araştırmalara, incelemelere yer verdikleri için, memleket bilgisi bakımından halkımızın aydınlanmasına yarıyorlar; yurt kütüphanesini zenginleştiriyorlar.

Halkevleri, paraca kudretlerinin çok üstünde işler başarıyorlar; çünkü paradan ziyade el ve gönül birliğiyle çalışmanın iş çıkardığına inanıyorlar.

(Halkevleri) hele biz öğretmenler için gerçekten birer çalışma alanıdır. Okullarda çocuklar için yaptığımız işi, halkevlerinde, halk için de yapabiliriz. Nasıl ki yapıyoruz; çünkü halkevleri üyeleri içinde ön sırayı yine öğretmenler tutuyor.

Öğretmenler, bu evlere gösterdik-

leri bağlılık nisbetinde yurda yararlı işler görebileceklerine inanmalıdırlar. Onların ertiksel (meslekî) çalışmaları için de en müsait yer, Halkevleridir; fakat ertiksel işlerini, ön safa koymağa hakları yoktur. Gaye, önce halkın yetişmesidir.

Şu saydığımız bir kaç örnekle (Halkevleri) nin terbiyevî faydalarını, hizmetlerini göstermiş oldum, sanıyorum. Ulusal alanda müsbet olarak çalışmanın iyi meyveleri alınacağına şüphe yoktur. Bununla beraber Halkevleri kadrosuna disiplinli bir gençlik koymak, Türk gençliğini, kendi bülhevesliklerine, yaratıcı kudretlerinin kıyılarını yıkıp aşarak akıp giden taşkın sular, deli seller gibi olmasına bırakmıyarak Cumhuriyet Halk Partisi programında yazılı bir örgüte bağlamak lüzumunu burada da tekrar edeyim. Bu örgüt tahakkuk ettirilseydi, Geçen beş yıl içinde, Halkevleri şimdikininkin belki onlarca misli daha büyük işler görmüş, Türk gençliğini ülkülü bir alanda el ve gönül birliğiyle çalışma yolunda yetiştirmiş, terbiye etmiş olurdu.

Parti programında saptanan bu işin, er geç tahakkuk ettirileceğine inandığım için, bu nokta üzerinde durmuyorum.

(Halkevleri) birer Türk kültürü yuvasıdır. Bugüne kadar yaptıkları, bundan sonra yapacaklarının müjdecisidir. Biz öğretmenlerin okul dışı çalışmalarımızın yeri elbette Halkevi olabilir. Halkevlerinde çalışmakla elde edeceğimiz menfaat ferdi değildir; sosyal, ulusalıdır. Var olan, zaten, sosyetedir, millettir. Millette fani olmak da öğretmenliğin başlıca şıarıdır.

Ailede çocuk terbiyesi

Bu yazı, İlimiz Kültür Direktörü Hamdi Hızal'u teftiş için gittiği Bafra ve Çarşama Halkevlerinde verdiği konferans notlarından alınmıştır.

Bu önemli mevzu üzerinde bildiklerimizi anlatmağa geçmeden önce terbiyenin bugünkü manasından ve terbiyenin imkân derecesinden kısaca bahsetmek lâzımdır.

Terbiye nedir?

Terbiye, büyümekte olan insan yavrusunun maddî ve manevî kuvvet ve kabiliyetlerini ahenkli ve şumullü olarak inkişaf ettirmek onu, gerek kendisi ve gerekse mensup olduğu cemiyeti, milleti için faydalı bir unsur yaparak bu suretle harsının en ileri ve en ateşli bir müdafii haline getirmektir. Bütün milletler, ileride kendilerini istihlat edecek olan çocuklarını yetiştirmek için büyük gayret ve faaliyetler sarf etmekte ve bu hususta geniş mikyasta maddî fedakârlıkları göze almaktadırlar. Asrımızın çocuk asrı olduğunu söyleyen mütefekkirler, bu sözlerinde tam manasile haklıdırlar. Çocuklarına lâyık olduğu önem ve kıymeti vermeyen bir cemiyet esarete, ölüme mahkûmdur. Bu itibarla cemiyetin varlığını muhafaza edebilmek

için her şeyden önce cemiyeti yapan, cemiyeti tutan çocuğa en büyük kıymet ve ehemmiyeti vermek lâzımdır.

Acaba terbiye denilen şey mümkünmüdür; yani terbiyevî dediğimiz hareket ve tedbirlerle bir ferden maddî ve manevî varlığı üzerinde müessir olmak kabilmidir?

Bu mesele, ötedenberi terbiyeciler arasında münakaşa mevzuu olmuş ve bu suretle de muhtelif görüş ve düşüncüler vaziyete hakim olmuştur.

Ailede çocuğun terbiyesinden bahsedeceğimize göre; esas itibarile üç esaslı ayrılış gösteren bu görüşleri kısa da olsa kaydetmek faydalıdır.

Terbiyenin imkânı ve kudreti :

Çömlekçi, eli altında bulundurduğu çamur kütesine istediği şekli verebiliyorsa, acaba terbiye vazifesile mükellef olan kimseler de ellerindeki fertleri istenilen inkişaf ve tekâmüle ulaştıracak kuvvete sahip midir?

I -- Birinci noktai nazar, betbinle-

rin görüşüdür. Bunlar, yalnız terbiyenin kuvvetinden değil hatta imkânından bile şüphe ederler. Onlara göre ; Terbiye, insanın yaratılışındaki tabiatı değiştirerek ona daha iyi bir şekil verebilecek kuvvetten mahrumdur. Çünkü ; insanların mukadderatı evvelden tayin edilmiştir. Bu mukadderatı değiştirmekte terbiyenin tesiri olamaz.

2 — İkinci görüş nikbinlerindir. Bu görüş, birinci görüşün tamamen zıttıdır. Bunlara göre ; Terbiye, her şeye muktedirdir. Çünkü ; İnsan dünyaya gelirken ruhu bomboştur. Bu ruh, her türlü tesirleri almağa hazır ve müsait bir vaziyettedir. Bu itibarla insanı, terbiye vasıtasıyla her şekle koymak mümkündür.

3 — Üçüncü görüşte, birinci görüşle ikinci görüşün telifinden ibarettir. Bu fikirde olanlara göre ; Terbiye, terbiyevî tesirleri almağa mustait olan mu tavassıt fertler üzerinde müessir olur. Fakat bu tesir mutlak değildir. Ferdi kısmen değiştirebilir. Bunu için de terbiyevî tesirlerle gayeye varmak yani, ferdi kısmen değiştirmek için uzvî, muhiti ve irsî şartların müsait olması lâzımdır.

Bu üç görüşü, ayrı ayrı bitarat bir gözle kaydettikten sonra bu mesele muvacehesindeki hattı hareketimizin ne olacağını kaytederk tereddüdü ortadan kaldıralım .

Terbiye, ne birincilerin iddia ettiği gibi tesir yapmaktan âcızdır, ne de ikincilerin dediği gibi mutlak tesirlidir.

Terbiyenin, muayyen şartların mevcudiyetine tâbi olarak müessiriyeti hiç bir zaman inkâr edilemez. İnsan yavrusu dünyaya gelirken ruhu bom

boş değildir. O, anasından, babasından hulâsa ecdadından mevrus olmak üzere bir takım kabiliyet ve istidatlarla mücehhez olarak dünyaya gelir. Bu istidat ve kabiliyetlerin bir kısmı ferdin kendisi için, cemiyeti için muzırdır. Bir kısmı da faydalıdır.

İşte terbiye dediğimiz içtimaî vaka, ferdin bilkuve haiz bulunduğu bu istidat ve kabiliyetlerin muzır olanlarını dumure uğratar. Faydalı olan istidat ve kabiliyetlerin de inkişafının temasına hizmet eder. Bu itibarla terbiyenin tesirleri hiç bir zaman inkâr edilemez.

Tereddüdü izale ettikten sonra, o halde muayyen şartlara tâbi olmak üzere müessiriyetine inan getirdiğimiz terbiye, ne zaman başlamalı ve hangi zamana kadar devam etmelidir ?

Çocuğa bakmak, onu terbiye etmek işi doğuşla başlar. Hatta bazı mütefekirlere göre de bu iş hamilelik esnasında başlamalıdır. Fakat terbiyenin ne zamana kadar devam etmesi lâzımgelceği meselesi henüz kesin olarak halledilmiş değildir. Ancak genel olarak söylemek lâzımgelirse : denilebilir ki ; terbiye işi, terbiyenin gayesine ulaşacağı zamana kadar devam eder. Başka bir deyişle : Terbiye işi, terbiye edilen ferdin terbiye tesirlerini almaktan istinkâf etmeyeceği, nasihatlarla rehberliklere ihtiyaç gösterdiği ve terbiyevî tesirlere kendi isteğe tâbi olduğu zamana kadar devam eder.

Umumiyet itibarile müşahade ettiğimiz gibi bazı fertler, şu veya bu yaş devresine girinceye kadar bütün terbiyevî tesir ve faaliyetleri seve seve aldıkları görüldüğü halde bazı fertler,

aynı uzvî yaşa geldikleri zaman hiç bir terbiyevî tesire baş eğmemektedir. Bu sebebe binaen aleliltah teknil fertleri hangi yaşa kadar terbiye etmek lâzımgeldiğine dair muayyen ve kat'i bir hudud çizmek ve göstermek mümkün değildir. Maamafi umumiyet itibarile kabul edildiğine göre ; Terbiye faaliyetleri ve terbiyevî tesirler, ferdin ekseriya yirmi yaşına doğru beliren tam bir cinsî olgunluk zamanına kadar devam etmelidir. Çünkü ; Fert, bu yaşa gelinceye kadar terbiyenin gayesine göre az çok yetiştirilmiş olacağından ve bir tarafından yapılmakta olan terbiyevî tesir ve faaliyetlere son verilebilir. Fakat şurasını da hasseten ilâve edelim ki ; fert, mürebbinin terbiyevî tesirlerinden kurtulurken kendi kendinin tesir ve terbiyesine tâbi olmağa başlar ki, işte faal cemiyet içinde vaki olan bu çeşit terbiye, bütün bir hayat müddetince yani ölünceye kadar devam eder.

Terbiyenin devamı meselesini de bu suretle bir sonuca bağladıktan sonra şimdi de çocuğun terbiyesinde müessir olan terbiye âmillerini kayt ederek asıl mevzuumuza girelim :

Çocuğun terbiyesinde müessir olan âmiller.

Bundan maksadımız, terbiye işi ile bundan doğacak uğraşmaların sonucuna az çok tesir yapan şartlardır. Mürebbi, öğretmen, ana ve babalar terbiyevî mahiyetteki uğraşmalarını âzamî bir başarı ile idare edebilmek ve çocuğu ahlâkî ve millî seciye sahibi yapabilmek için terbiyenin ulaşmak istediği

gayeyi her ferde göre nasıl tahakkuk ettirileceğini bilmesi kâfi değildir. Bu mühim meselede muvaffak olabilmek için çocuğun içinde bulunduğu muhiti, bizim mesaimize ve çocuğun hareketlerine müsbet, menfi tesirler yapan teknil şartları tanımak, bunları dikkat gözüne almak lâzımdır. Aksi halde, yani gerek bizim ve gerekse çocuklarımızın içinde bulunduğumuz muhiti şartları, terbiyevî mahiyetteki davranışları kolaylaştıran, zorlaştıran bütün âmilleri tamıyarsak istenildiği kadar en uygun terbiyevî vasıtalar seçilsin terbiye ile varmak istediğimiz gayeye ulaşma kabil değildir. İşte bu pek mühim olan mecî sebepten dolayı terbiye işi ile meşgul olan öğretmen, ana ve babaların, terbiyevî faaliyetlere ve terbiyenin sonuçlarına tesir yapan âmiller hakkında kısa da olsa bir fikir sahibi olmaları lâzımdır. Çocuğun terbiyesinde müessir olan âmiller pek müteevvidir. Fakat biz burada tenevvü arzeden bu âmilleri şu suretle bir şema halinde telhisi edeceğiz.

Terbiye âmilleri A) Çocuğun hariçinde bulunan âmiller :

1 — Mutavassıt âmiller : (Aile, arkadaş, mahalle, mektep muhitleri)

2 — Şuurlu âmiller : (Devlet, din muhitleri)

3 — Şuursuz âmiller : (Coğrafi, millî, içtimaî muhitleri)

Terbiye âmilleri B — Çocuğun kendisinde bulunan âmiller :

1 — İrsî hususiyetler.

2 — Ferdî »

3 — Cinsi »

Şimdi ben, bu âmillerden konferansımızın asıl mevzuunu teşkil eden ve çocuğun terbiyesinde hem şuurlu hem şuursuz olarak müsbet veya menfi istikamette müessir olup mutavassıt âmiller arasında yer alan aile muhitinden ve bu muhitin çocuğun terbiyesindeki tesirlerinden hulâseten bahsedeceğim :

Aile, maddî ve manevî ihtiyaçların tatmini gayesile bir araya gelen ve medeni nikâh dediğimiz kanunî bağlarla birbirine bağlanan ana, baba ve çocuklardan ibaret içtimaî bir teşekküldür. Aile, kendi hususiyetleri ve hatta kendine mahsus yazılmamış kanunlarla yaşar. Bir cemiyet olmak itibarile aile, çocuğun uzvî ve ruhî inkişafına muhtelif sebeplerden şuurlu, şuursuz, müsbet ve menfi istikametlerde tesir eden çok mürekkep ve pek mühim bir terbiye âmilidir.

Şimdi bu âmili, iktisadî, içtimaî ve medenî cepheleri itibarile tetkik edecek ailenin çocuk terbiyesindeki tesirini tebaruz ettirmeğe çalışalım :

1 — Ailenin maddî cephesi :

Çocuğun içinde doğup büyüdüğü meskene kullandığı eşya, gıda, tenvir ve teshin gibi vasıtaların hepsi en basit cemiyet olan ailenin maddî cephesini teşkil eder.

A — Ev,

Evin mevkii, güneşe nazaran vaziyeti, dış manzarası, bahçeli veya bahçesiz oluşu, dahili taksimatı, az veya çok odalı oluşu, odaların sıhhi vaziyetleri, çarşıya, pazara yakın veya uzak bulunuşu gibi hususat ev içinde büyü-

yen çocuğun uzvî, ruhî inkişafına muhtelif istikametler verir. Onu evin tâbi olduğu şartlara göre bir çok müsbet veya menfi tesirler altında bulundurur. Bu takdirde de çocuğun bedenî ve ruhî inkişafını kolaylaştırır ve durdurur.

B — Evin eşyası :

Evimizi süsliyen eşyanın yapıları, şekilleri, renkleri yeni veya eski oluşu, kullanılmağa elverişli olup olmadığı, ihtiyaca kifayet edip etmediği, mevcut eşyanın korunma ve kullanılmaları hususunda evce gösterilen ihtimam çocuklarımızın ruhî ve uzvî teşekkülleri üzerinde pek mühim tesirler yapar. Çok defa müşahade ederiz. Hasırlar, minderler üzerine gelişi güzel öteye beriye serilmiş olan ufak, tefek, kırık, dökük eşyayı içine alan bir evde büyüyen çocukların hareketleri ile bu hususta hayatı imkânlı ve intizamlı bir ev içinde yetişen çocuklar arasında büyük farklar vardır. Bunun sebebi, evin tek mil eşyası ve teşkilâtı ile mütemadiyen temasta bulunan çocuk, tecessüs kabiliyetini, müşahadesini, dikkatini muhitte ve hafızasını, bedii his ve temayüllerini, fikirlerini, lisanını ve hatta iradesini bunlar vasıtasile harekete getirmiş olmasındadır.

Bu hakikate binaen çocuğun terbiyesi meselesinde bu ciheti imkân nisbetinde göz önünde tutmak velilerin ve okul idarelerinin çocuğa karşı bir vazifesidir.

C — Gıda

«Sağlam bir dimağ sağlam bir vücutla kaimdir.» Sözü mutlak değilse de bir hakikatı ifade etmektedir. bol, müte-

nevvi ve sıhhi şartlara uygun bir gıda, küçük yaştan itibaren çocuğun uzviyeti üzerinde çok feyizli tesirler yapar.

İmkânlı bir gıda şeraiti çocuğun sağlam, çevik, şen, faal ve çalışkan olmasını bütün bunlar ise, çocuğun ruhen mükemmel bir inkişafa mazhar olmasını temin eder. Oıadan mahrumiyet ve maişette darlık aileyi nahoş bir muhit haline getirdiği gibi, bu hal çocuğun hayat ve sıhhatini de tehdit eder. Bu vaziyetten birçok hastalıklar husule gelir. Hasta veyahut hastalıklara müsaide vücutlardan ise normal bir ruhî inkişaf beklenemez. Bu noktada belki bazı dinleyicilerim ; bu sözlerimin aksini teyit edecek müşahadelere sahip oldukları için bana bu müşahadelerini anlatmak isterler. Fakat onlar sormadan ben hemen cevap vereyim : Hususî olan bu müşahadeler, umumî mahiyetteki hakikatleri zayıf düşürmek için kâfi bir sebep olamaz.

Şu halde çocuğun beslenmesine hâdim hususatta velilerin ne kadar hassas ve fedakâr olmaları lâzımgelceğini işarete lüzum yoktur.

Birçok aileler tanırız ki, Maddî varlıkları müsaide olduğu halde öğle yemeğini yemek üzere okuldan evine gelen çocuklarının önüne sıcak bir yemek koyacakları yerde bunun zahmetine katlanmış olmamak veya çocuğun evde çokça kalması suretile yaramazlığına mani olmak ve onu derhal okula göndermiş olmak için çocuklarının eline içine peynir konmuş veya üzerine şekerli bir madde sürülmüş bir dilim ekmeği vermeyi tercih ederler.

Bu hal, maddî varlığı için lâzım olan gıda şartlarından habersiz olan çocuğun sıhhati ve binnetice ruhfinkişafı bakımından yapılmış en büyük fenalık olacağı unutulmamalıdır.

Bu gıdamın, çocuğun maddî ve manevî inkişafı üzerinde yaptığı tesirleri tebarüz ettirirken bu münasebetle okullarımızdaki Himaye Heyeti teşkilatına dahil varlıklı çocuk velilerinin, varlıksız ve yoksul okul çocuklarının yedirilmesi işine müteveccih olarak yaptıkları maddî yardımların ne kadar mahaline masruf bir keyfiyet olduğunu takdir ederler.

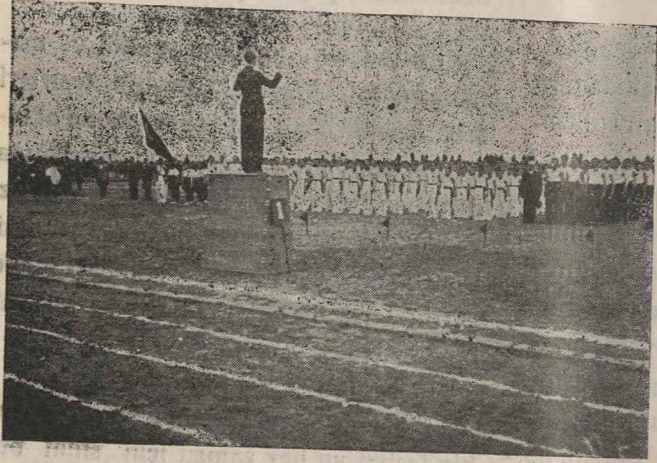
Ç — Tenvir ve teshin,

Bilhassa kış devresinde iyi ve sıhhi bir teshin ve her zaman için sıhhi bir tenvirde çocukların bedenî inkişaf ve tekâmülünde mühim bir âmidir. Aydınlatmanın ve ısıtmanın tarzı, bu maksatla kullanılan aletlere, bunların ihtiyaca kifayet edip etmemesi çocuğun bedenî inkişafına ve dolayısıyla ruhî tekâmülü üzerinde tesir yapmaktan uzak kalmaz. Buna binaen çocuk velilerinin bu meseleye de lâayık olduğu önemi vermeleri lâzımdır.

2 — Ailenin içtimaî cephesi :

Çocuğun terbiyesinde müessir olan bu âznilin önemini bilhassa işaret etmek isterim. Aile, başta ana ve baba olmak üzere erkek ve kız kardeşler, kâin validelerle, kâin pederler gibi ekseriya birkaç nesilden terekkep eder Bu nesillerin kendilerine mahsus einiyet ve yaş farklarından ileri gelmek üzere seciyeleri, fikirleri, hatıraları ve inanışları arasında büyük ve önemli farklar vardır Yaşları, cinsiyetleri, görüş ve düşünceleri ayrı ayrı olan bu nesillerden herbirisi çocuk üzerinde muhtelif istikametlerde müessir olurlar. —Devam edecek—

19 Mayıs Cimnastik

istiklâl marşı

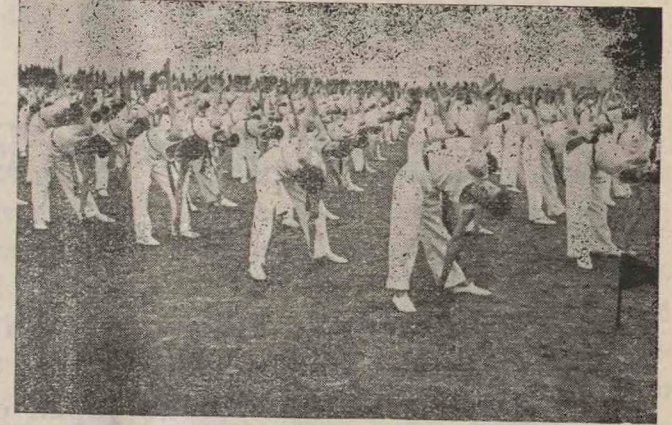
Kızlarımızın
hareketleri

Sporcular

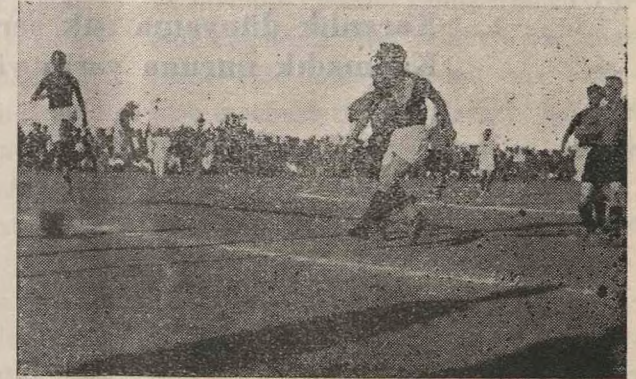
Bayramı nasıl kutlandı ...

Erkek çocukla-
rın hareketleri

Erkek çocukla-
rın hareketleri

Maç

S A B A H

Sefer Aytekin

Ey her gün kuşları coşturan güzel,
Denizi güldüren hislendiren nur.
Otların nemini buğu yapan el
Bizim de aydınlat içimizi dur.

Geceyi gizlice sürüyen yıldız,
Dağların örsünde dövülen alev.
Ey yaprakları nurla tarayan kız
Bu iklimde yaşa bu iklimde sev.

Bağrında hayatı toplıyan ışık
Ey göz kamaştıran altın şelâle.
Ufnklardan biraz biraz daha çık
Renk versin toprağa binlerce lâle.

Ey saçları kızıl altından heykel,
Bir günlük arzuyu müjdeliyen çan ;
Karanlık dünyama ışık serpen el
Kanmadık nuruna yarın yine yan.

İbni Sina ihtifali üzerine

Peyami Safa

Türk Tarihi ve Araştırma Cemiyeti bir ihtifal hazırlamasaydı, İbni Sinanın adını bağliyan örümcek ağlarını yırtarak içinden millî tefekkürümüzün büyük ve sayılı şeflerinden birini ortaya çıkarmak mümkün olmayacaktı. İbni Sina, çoktan, küçük Sahaflar çarşısında bile unutulmuş ve şöhretinin üstüne güveler çullanan isimlerden biri haline gelmişti. Onun Türk olduğunu, bugünkü tıbbın ve kimyanın tekâmülünde en büyük rolü oynadığını bilenler, adını bir kitabın üç beş sahifesinde veya bir makalenin üç beş satırında anmaktan fazla hiç birşey yapmış değildiler.

Ancak bu ihtifal sayesinde, okuma bilen Türklerin münevver bir ekalliyeti değil, hemen hepsi, ilk defa olarak bu günlerde, yani «İşarat ve Kanun» müellifinin ölümünden tam 900 sene sonra İbni Sina diye bir isim duydular ; onun bütün garb kültür dünyasında büyük bir şöhreti olduğunu, eserlerinin modern tıp, fen ve felsefenin tekâmülüne çok yaradığını öğrendiler ; Türk mimarisinin de Sinan ne ise, Türk tefekküründe de İbni Sinanın o olduğunu anladılar.

Dokuz yüz sene ! Gerçi bu zaman içinde İbni Sina ile meşgul, hatta ondan mülhem olmuş Türk mütefekkirleri yok değildir. Fakat bunlar hem oldukça es-

kidirler, hem de İbni Sinayı Arab sanan Avrupa gafleti içine dalmaktan kendilerini kurtaramamışlardır.

Yeni Türkiye münevverleri, İbni Sinanın Türk olduğunu ve dünya kültürü içindeki büyük kıymetini dünkü ihtifalden evvel de biliyordu. Fakat, işte o kadar. Onun birçok eserleri Avrupa dillerine tercüme edilmiş olduğu halde, içinden çıktığı memleketin lisanına, modern türkçeye çevrilmemişti ; Fuzuli ve hemen bütün Türk şöhretleri için olduğu gibi İbni Sina için de ihtifal münasebetile Ahmet Halid kitabhanesi tarafından çıkarılan büyük eser müstesna hiçbir derli toplu etüd neşredilmiş değildi. Dün, kürsüsünde İbni Sinanın adını kutlulıyan Üniversiteye mensub bir talebe, onun eserlerini ve felsefi akidesini tetkik etmeğe karar verse, kendinden evvel yapılmış hiçbir büyük ve metodik cekdin yemişlerinden istifade edemezdi. İşe yeniden başlamak ve belki de bütün ömrünü ona bağlamak mecburiyetinde katacaktı. İstanbul Üniversitesinin kitab rafları bu yegâne büyük Türk hekimi ve filozofu için, modern usullerle yazılmış, hususî ve tam bir tek eserden bile mahrumdur.

Çağının, ümmetinin ve devrinin zaretleriyle arabca söyliylen İbni Sinayı bugün türkçe konuşmağa davet eden

hiç şüphe yok, tasdik edersiniz; Farabi, İbni Sina ilâh... gibi millî şerefimizizin bu kanaati yıkıma ne derece kâfi gelebileceğini de, gene hiç şüphe yok, inkâr etmezsiniz; çünkü modern Avrupada, Berthelot gibi büyük fen adamlarının bile, bugünkü kimyanın tekâmülünde hiçbir mütercimimiz, mütefekkirimiz, üniversitemiz, kültür müessesemiz olmadığı gibi, onu alelâde el kitaplarla gençliğe, talebelere, kültüa dostlarına tanıtacak basit ve küçük zahmetlerden birine giren de bulunmamıştır. Geniş manasile alınırsa Türk İbni Sinanın eserlerini, Türk İbni Sinanın kafa yapısını ve iddialarını Türklerden başka hemen her millet biliyor!

Evvelki günkü ihtifal, beence, İbni Sinanın büyük hatırasına yollanmış açık bir millî selâm olduğu kadar Türk Üniversitesine ve felsefe tarihçilerine doğrudan doğruya tevcih edilmiş kapalı bir ihtardır.

Bu ihtarı açmak ve bir ifade haline koymak lâzım gelse içinde şunları okuruz :

— Ey bugünün Türk mütefekkirleri! Sizler ki, hiç şüphe yok, İbni Sinanın adını biliyorsunuz; gene hiç şüphe yok, bu adamın Türk olduğunu, dokuz asırdan beri kaybolmamış bir dünya şöhreti kazandığını da biliyorsunuz; Avrupa fen ve felsefe kongrelerinde adının her fırsatta anıldığını da, gene hiç şüphe yok, duymuşsunuzdur; fakat bu halis muhlis Türk şerefine Arablara maledildiğinden de, gene hiç şüphe yok, haberdarsınız; garb dünyasında, Türklerden yalnız iyi muharib çıktığı ve cihan ölçüsünde yaratıcı bir kafa yetişmediği kanaatinin hâlâ ne kadar dipdiri olduğunu da, gene

ni Sinanın ne yaman bir rolü olduğuna işaret ettiklerini, gene hiç şüphe yok, hatırlarsınız; yeni Türkiyede millî itimadı nefsimizi yeniden tesis etmek için Türk olan her büyük kıymetin peşinden koşmağa nasıl mecbur olduğumuzu da, gene hiç şüphe yok, hepimiz takdir edersiniz; billassa fen ve felsefe sahasında telif kütüphanemizin tamtakır denecek kadar boş durmasından da, gene hiç şüphe yok, acı duyuyorsunuz; öyle ise, ne diye, Türk olduğunuzu cihana haykırmanız lâzım gelen bir dehayı, memleketimize bile tanıtmak için yerinizden kımıldamağa üşenirsiniz? İçinizde hiç kültürümüzün millî köklerini araştırmağa merak eden yerli ve özlü bir tecessüs sahibi yok mudur? Hele İbni Sina gibi beynelmilel kıymeti üstünde hiç kimse nin münakaşa etmediği şahsiyetlere dair bir tek etüd yapmak zahmetinden niçin hepimiz kaçarsınız? Şimdiye kadar olan fakat bu ihtifal size en büyük vazifenizi hatırlatıyor. Türk zekâsının dün ya tefekkürüne kattığı cevherlerin tarihi üzerinde eski vurdumduymazlığımızı lût fen bırakınız, en büyük Türk hekiminin ve filozofunun eserleri üstüne başınızı iyice sarkıtınız, düşününüz, bulunuz, yazınız, onu evvelâ kendinize, sonra bize ve nihayet bütün dünyaya daha iyi tanıttınız. Bizim kültürdeki cedlerimiz ne Descartes'dır, ne de Bacon; Farabimizi ve İbni Sinamızı tanımadan ve anlamadan, karanlık bir irsiyetin bulamk bakışile garb tefekkürünü kavrayamayız. Haydi yigitler! Türk ortaçağına bir tetkik seyahati yapınız. Kütüphaneler emrinize amade, Yani, korkmayınız, yol bedavadır.

Karasamsunun Tarihçesi

Amisos — Amison

Şinasi Önal

Kuruluşu 11 - 12 inci asırlara kadar uzanabilen Karasamsun mevkiinde çok eski zamanlarda birçok Türk kabileleri yaşamışlarsa da asıl şehir, olarak bu kıyılarda Yunanlılardan evvel yaşayan Etiler tarafından tesis edildiği muhakkaktır. Ris ve Halis arasında kalan ve önü güzel bir körfezle çevelenen Delteda Samsun ve Karasamsun şehirlerini kuranlar Asyalı idiler. Tarihlerde geçen (Amisos - Amison) isminin de Asyalılar koymuşlardır. Yunan tarihleri Amisosun Milâttan 562 yıl önce Yunanlıların kurduğunu yazıyorlarsa da Turvalı Amisostaki Türklerden imdat istedikleri Yunanlıların buralara ancak Turva muharebesinden sonra geldiklerini göstermektedir. Bazı tarihler Daranın damadı Sevinç Hamn oğlu İmasın bu şehiri yaptırarak kendi adını verdiğini ve İmas isminin (İmisos-Amisos) şekline Yunanlılar tarafından kendi şivelerine uydurulduğunu kaydederler.

Fenikeliler de Yunan muhacirlerinden evvel buralara gelerek ticaret merkezleri kurmuşlar. Amisos uzun zaman Eti Müttahit hey'etine dahil olarak yaşamıştır. (San - Can) Türkleri Amisosu

Asurlara karşı müdafa etmişlerdir.

(Canit - Canik - Çarşamba ve havallisi). Amisos Metlerin ve Farsların istilasına da uğramıştı. Mısır Fravunu büyük Sizostiris tarafından Amisos istilâ edilerek ahalisine ağır vergi biçilmiştir. Kırimdan gemilerle gelen İskitler de Amisosu istilâ ederek Mısır egemenliğini yıkmış, ahalden çok uzun yıllar vergi almışlardı. Mitolojik bir şekle konulan Amazon saltanatı Amisostan başlar. Mısır hükümdarı üçüncü Ramzes sonra Asur hükümdarları zamanlarında Eti devleti yıkılınca Amisos ve Canik Amasitlerin elinde kalmıştı. Büyük İskender Amisosu ele geçirince buradan demokrat bir rejim kurmuştu.

Sinoptaki Melidos Kolonisi Amisosu Atinalı çiftçiler gönderdikleri o zaman Amisos (Pire) ismini almıştı. Pont hükümetine merkezlik yapan Amisos en parlak devrini büyük ve 8 inci Mihridat zamanında yaşamıştır. (M. Ö. 235) İşte Romalılar bu zamanda Ponta çatmak için evvelâ Amisosa geldiler. Mihridat Öpatur, Amisostan ayrı olarak Öpaturya şehrini kurdu. Amisos, Öpaturya mühim bir ticaret merkezi olarak

münevverlerle büyük bir kıymet aldılar. O zaman Amisos ve Öpaturya büyük mabetler, kaleler, kuleler, abideler, sirkler, tiyatrolar ve dünyanın en mükemmel bir üniversitesile süslenmiş ve çok büyük bir şehir olmuştu. Amisosu ele geçiren Roma Kumandanı Löküllos katliam, yangın ve talanı önüne geçemediğinden şehir kâmilen mahvolmuş. Löküllos Amisosu yeniden yaptırdı. Buraya çiftçiler yerleştirdi. Löküllosu muzafferiyetini çekemiyen Pompe erzak ve levazım müteahhitleri vasıtasile Löküllos ordusunun intizamını boz durup Löküllosu Romaya avdete mecbur kılmıştı. Mihridat tekrar Amisos ve Öpaturyayı ele geçirdi. Bunun üzerine Pompe büyük bir ordu ile gelerek Amisosu zabt ve şehre (Pompeyi Polis) adını verdi, ve Öpaturyayı tahrip etti.

Amisos Farnas tarafından da muhasara edildi. Fakat şehirliler etrafı tahrip ve fedakârane müdafaâ ettiler. Sezar şehrin bu sadıkane müdafaasına karşı burayı serbest şehir olarak kabul, vergiden muaf kılarak merkeze bir muahede ile bağlı bıraktı. Amisos halkın seçtiği bir hey'et ve bir Sina tarafından idare edilen bir Cumhuriyet oldu. O zaman Amisos Cumhuriyetinin sınırı Batıda Halis, Doğuda Termodon ovası, Güneyde Pont dağlarına kadar uzanıyordu. İkinci asırda Amisos Romanın bir vasisi tarafından idare edildi. Roma idaresi altında Amisos ticarî ve parlak bir devir yaşadı.

K. Asyanın mahreci Sinop iken daha birinci asırda K. Asya yolu ikileşti. Birinci asırda Amisosta Hıristiyanlık başladı.

Amisos Romalılarından sonra İranlılara, İranlılardan Romalılara, İslâmiyetin intişarından sonra Araplara geçti . :

İmparator Jüstiyan Amisosu (Temarmenyak) ile birleştirmişti. Halife Mutesemin bir kumandanı kırk bin suvari ile Temarmenyayı istilâ edince Amisosu kadar uzanmıştı. Hattâ ilerlemesine mâni olan Karadenizden şikâyet bile etmişti. İşte bu arada Amisos ta yağma ve istilâ edilince imdada Bizans yetişti. Neticede Araplar çekildiler, Amisos serbest kaldı. Fakat X, XI asırlarda Bizans İmparatorluğuna bağlı mühim bir ticaret şehri olarak kaldı. XI ci Asırda Karadeniz kıyıları Maveraünnehir Selçukilerinin eline geçerken Amisosu da ele geçirmişlerdi. Fakat bu arada şehir harap olmuştu. Bunlardan sonra Danişmendiler Kızılırmak havâlisini zabt ederlerken Canik ve Amisosu da almışlardı. Melikgazi Ahmet Danişmet Bini Ali buralara Dodurga Türklerinden iskân etmişti.

Dördüncü haçlı seferi neticesinde Bizansın işgali 1204 de Lâtin İmparatorluğunun kuruluşu Amisos için fena neticeler doğurdu. Trabzonu idare eden Kommen ailesi Trabzon kiralığını kurmuşlardı. Müessis (Teodor Lâksaris) Kont sahillerini zabt ederken Amisosada geldi. Fakat Amisoslular mukavemet gösterdiler. Konya Sultanı Kılıç Aslan XI inci asrın sonunda Amisos yakın yerleri ele geçirerek Amisosu bir Sapan menziliinde etrafı tıpkı Amisos gibi kale ve kulelerle çevrili (SAMSUN) kuruldu. Bu şimdiki Samsundur.

Kılıç Aslan öldüğünde oğlu Rüknetin yalnız Samsuna sahipti. Samsun - A-

misos menfaatları icabı birbirile müttefik ve dost olarak bağlı kaldılar. Amisos dış ticareti idare ediyor, Samsun her iki şehrin müdafaasını deruhte ediyordu. Her iki şehir de hem depo, hem müstahkem birer şehirdiler.

Trabzon kralı Aleksî Kommen kardeşi Davide Amisosu muhasara ve teslim teklif ettirdi. Bu teklifi kendilerine yapılmış telâkki eden Türkler hemen harekete geçtiler. Samsunlular Konyadan, Amisoslular Bizanstan yardım istediler. Konya Sultanı Keyhüsrev derhal Amisos önüne kuvvetli bir ordu gönderdi. Davit Kommen Amisos Kalesi dibinde kat'î bir bozgunluğa uğradı, ve bundan sonra Kommenler Amisos üzerindeki iddialarından vazgeçtiler. Bizanslılar Amisosu yardım etmemişlerdi.

Amisostaki Bizansın yarı müstakil Valisi Sabbas iyi idare ve siyaseti sayesinde Amisosu zenginlik getirmiş, Türklerin yardımını temin etmişti. 1214 de Keyhüsrev'in yerine geçen Konya Sultanı İzzettin de Amisosu ele geçirememişti. XIII üncü Asrın başında Amisos ve Samsun gene ittihadı çalıştılar. (1214 - 1230) İşte bu tarihlerde Moğollar Küçük Asyayı istilâyâ başladılar. Bunlar (İlhaniler) idiler. İlhaniler Pont sahillerini alırken Samsun ve Amisosu da ele geçirmişlerdi. Samsun Selçuk Hükümetini inkıza sürükleyen (Gazan Han) tarafından imar edilerek Samsun namına para basılmıştır. İlhanilerin elinde de Samsun ve Amisosu gene zenginleşti. Anadolunun en mühim mahreçliğini ele aldı. Bu asırda Kara - Deniz kıyılarında ticaret yapan Cenevizliler

"Simiso" adını verdikleri Amisosu yerleştiler. (1289)

Selçuk İmparatorluğunun inkısamı Derebeyler idaresini doğurmuştu. Bu Beyler mütemadiyen birbirile uğraşıyorlardı. İşte bu sıralalarda sahiller (Emirussevahl) denilen Derebeyler tarafından idare olunuyordu. Bu Derebeylerinin birbirlerle uğraşmalarını fırsat bilen Sinopta ki (Candar oğulları - İsfendiyar oğulları) Samsun ve Caniği istilâ edivermişlerdi. Bunların elinden de Kubat oğlu Cüneyt Bey almıştı.

Son Hükümdar (Ebu Sait Bahadır Han) ın vefatı ile İlhaniler de munkariz oldu. Bu sıralarda Anadolu'da türeyen Beylikler içinde en önemlisi Osman oğulları idi. Balkanda çıkan bir fitneye Candar oğullarının sebep olduğu anlaşılınca Yıldırım Beyazıt bir ordu ile Candar oğullarına yüklendi; Bu harbin neticesinde Samsun Sultanı Yıldırım geçti (1393). Fakat Yıldırımın Timura esaretinde Cüneyt Bey Samsunu tekrar ele geçirdi. Timur orduları XV inci yüz yılın başında Pont kıyılarını tahrip ederken Samsunun da ticareti meflûç bir hale gelmişti. Bu zamanda Amisos kâmilen Cenevizlilerin eline geçmiş bulunuyordu. Türkler o zaman Amisosu (Kâfir Samsun); Samsuna da (Müslüman Samsun) diyorlardı.

İkinci Murat Amasya Sancağına Memur iken Samsun ve Caniği İsfendiyarların aldığı işiden Mehmet Çelebi Muradın Lalası (Bıdır oğlu Hamza Bey) i Müslüman ve Kâfir Samsunun zaptına memur eyledi. Kendisi de arkadan bir ordu ile hareket etti. Amisostaki Cenevizliler şehri Hamza Bey'e karşı müda-

faa ettiler, fakat Mehmet Çelebinin hareketini haber alınca Kaleyi boşaltılar. Şehri her taraftan ateşe vererek gemilerine binip kaçtılar. Hamza Bey Amisosu zaptedince şehrin kalan yerlerinin ve kalesini yıktırdı. Amisos bu suretle bir tarla haline geldi. Samsunun rakibi Amisos artık tamamen ortadan kalktı. Amisosun bu felâketi üzerine Samsunu almak kolaylaştı. İsfendiyar oğlu Hızır Bey Kal' anın anahtarını Merzifonda Çadır kuran Padişaha teslim etti : Artık Samsun ve Canik Osmanlı Memalikiine ilhak olunmuştu.

Türk ulusu tarafından kurulduğu muhakkak olan her iki şehir de bilhassa en çok Amisonun rahat ve huzur yüzü görmemesi, türlü ulusların dalga dalga çarptığı, harpsiz ve darpsiz bir zaman geçmemesi, milyonlarca insanın eriyip yokolduğu, dünyanın en zengin bir ticaret merkezi olan buralara Etilerin buraya getirdikleri büyük mede-

niyet : buradan geçen yılları, tabii güzelliği, varim kuvveti, mamuriyeti, ihtiraslar. çeken, zenginliği ile şöret bulunan bu şehrin kurağı hesapsız tarihî eserler saklamaktadır.

Halen mekşuf olan birkaç temel, su deposu (Verhamanı), Mendirek ve höyükler varsa da her neresi kazılma muhakkak bir eserle karşılaşmaktadır. Geçen yılın sonlarında ekiz tepeler soyulmuştur.

Amisos : Tahminen kalyon burnundan İlyas köyü, şimdiki Samsundan Balıç ve Gerçeme köylerini sınırlı içine alıyordu.

Öpaturya : Balıç ve Gerçemedan Kurupelit mevkiine kadar uzanmış olması kuvvetle muhtemeldir. Yapılacak tecrübe kazıları bu hakikati meydana çıkaracaktır.

NOT : Resmî bir heyet tarafından Karasamsunun krokisi tanzim edilmiştir.

Bazı Cilt Hastalıklarının Tedavisi hakkında

Dr. Rifat Güngör

Evvelce farzedildiği gibi cilt hastalıkları hariçten sürülecek merhemlerle kabili tedavi değildir, ve bu tarzı tedavi de tamamen yanlıştır.

Ciltde iltihap mevcut olduğu vakit marazî ve arızî, esbab ve tekevvünü maraz için de, umumî bir tedavi tatbiki icabeder. Bazı hastalığın tedavisinde kat'î denecek bir netice almak için hastalığı husule getiren gerek marazî gerekse umumî sebepleri tetkik ederek bunları ortadan kaldırmak lâzımdır. Yoksa bazı kimselerin yaptıkları gibi kendilerinin evvelce geçirmiş oldukları cilt hastalıkları dolayısıyla bir Tabibe müracaat edip, aldığı reçetenin iyi gelmesi üzere diğer bir kimse de rastgeldiği cilt hastalığında gendisi için aynı zannederek iyi geleceğini ümit edip verdikleri reçetenin suitesiri görüldüğü çok kere vakidir. Bunun için diğer dahilî hastalıklarda olduğu gibi cilt hastalıklarına lüzumu olan ehemmiyeti verip iyice tetkik ettirmek lâzımdır.

Meselâ ; Kaşıntı hastalığı husule gelen âmilî maraz, uyuz böceği olursa te

davi ile onu vücuttan izale etmekle hastalık ta kendiliğinden zail olur, veyahut da hattizatında zararsız olan bazı maraz âmillerinin zamanla vücutta hassasiyet husule getirerek hastalık yapımı gibi vekayide sebebi def ve husule gelen hassasiyeti de tadil etmek icabeder, ve yahutta ciltten husule gelen iltihap hastalık birçok esbattan ileri gelebilir. Mamafi ekseriyetle zararsız olan esbabı meydana çıkarmak bazen güç olur ki bu zamanda bünyeyi tedavi etmek ile şifa elde edilir. Hepimizin bildiği de ekseriyetle tesadüf ettiğimiz uyuz hastalığını husule getiren âmilî maraz sarfuyet olup bu yalnız ciltte yaşar ve o suretle hastalık husule getirdiğine göre bunu izale etmekle hastalık geçer. Bazı bunda tedavi dahiliye icabettirmez. Haricî sürülecek merhemlerle hastalık geçer. Cilt hastalıklarını husule getiren dahilî esbab meyanda ekseriyetle tesadüf ettiğimiz Karaciğer hastalıkları ve yemekleri lâyikile çiğnememek, çabuk yemek Mide, Bağırsak hastalıkları, Burun, Belum ve bilhassa Böbrek hastalıkları ve cümle aşabiye-

nin bozulması da büyük rol oynar. Dahilî gıdaların kana verdikleri ifrazatın noksan veyahut fazlaşması da tesir ederek cilt hastalıklarının husule gelmesine sebep olur.

Mübessin ve gıdai derfiye, hissiye bazı vakalarda cilt hastalıklarını husule getiren (Diyabet) Şeker hastalığı kanda şekerin artması fazla şişmanlık artırtizm, nekatizm gibi umumî tevennüş nakdiden ileri gelir. İşte bu gibi vakalarda noksan olan uzvun vazifesini tamamlamak için bilhassa son senelerde birçok fabrikaların türlü türlü isimlerle çıkardığı âzâ hülâselerini dahilen vermek icabeder.

Nakdi ve teşevvi bozukluklarının tedavisi de umumî tababet haddi ve selâhiyeti altına girer.

Meselâ ; Mevcut olan kan çibanları Şeker hastalığından ileri gelir ve devam ediyorsa vakasına göre şekeri az bir rejim ile Ansolin şırıngaları yapmak ile zail olduğu görülür.

Fazla gıdadan ileri geldiği tesbit edilen vekayide hastanın gıdasını bilhassa, ekmek nişastalı ağdiyeyi azaltmalı ve Kablıcalara göndererek sıcak Maden suyu tedavileri yaptırmalıdır. Aksine olarak nakdiye duçar olanlar da ise fazla gıda vermek faydalı olur. Tabiidir ki bunlarla beraber tebdilhava ve vasat derece mertefi yerlere göndermek ve bilhassen Arsetik şırıngaları yaptırmak ile de iyi neticeler alır. Yalnız Arsetik şırıngaları hastalık yeni başlamış ise yapmak doğru değildir.

Artırtık olanlar da sayıslatdö süt bilhassa Asprin vermeli idrarı intizama

koymalı ve kışın Balık Yağı ve yazın da İyud şurupları vermelidir.

Bir de vücudun bazı maddelere karşı hassasiyeti vardır. Bundan dolayı da yemekler ile vücutlarında kaşıntı kırmızı lekeler gibi bir takım tezahurat cildiye ile ilgili hissi iğraz kendisini gösterir. Böyle hastaların tedavisi de büsbütün başka bir surette yapmak lâzım gelir, ve hastaların beniyesini bu gibi mevadda karşı olan hksasiyeti aynı madde veyahut gıdai veya tedrici olarak verip alıştırmak veyahutta hususî eşi veyahut kan tedavileri ile izale çarelerine bakmalıdır. Hastalığı husule getiren âmil maraz kat'i olarak ayrılmadığı takdirde de başka usullere müracaat zaruret hasıl olur.

Meselâ ; Yemeklerden bir saat evel dahilen 50 santigram Pepton kaşeleri gibi, Pruteen tedavisinden Süt tedavisi vardır ki bu hem derece harareti yükseltir, ve hem de şırınga edilen yerde vazi yapması dolayısıyla biraz üzücü bir tarz tedavidir. Bazen Kalsbum Emlâhi de böyle kaşıntı uzun devam eder. (Ortiker) Kurdeşen, Ekzemelerde kurta hassasiyetten husule geldiği takdirde Ekstra İspilenik di Brök son zamanlarda muvaffakiyetle kullanmağa başlamıştır.

Kaşıntı olan hastalıklar da cümle asabiyeyi de teskin edici Brumor, Valeryan, Asitfonik, Adrefalin, Kinin Kalsbom ve Emlâhi gibi ilâçları dahilen verilmek suretile hastalığın bilhassen kaşıntının hafiflemesine yardım etmelidir. Bilhassen son zamanlarda bazı kaşıntılı hastalar da bilhassa Hat Ekzemelerde Brumordösyom veyahutta İstronsiom

maimukadder derununda halledilerek ihzar edilen şıngalardan hergün veyahut iki günde bir şırıngaları da gayet parlak verir.

İlâçlarla yapılan bu tedaviyi perhiz ile tamamlamak icabeder.

Tabiidir ki, gıda hastalığı husule getiren esbap ve uzuvları nazarı dikkate alarak tanzim etmek şayet hastalık iç âzâlarının bozuklularından veyahut bazı gıda ve ilâçlardan ileri gelmiş ise ya onları kaldırmalı veyahutta onlara karşı olan hassasiyeti izaleye çalışmalıdır.

Bilhassa kaşıntılı hastalıklarda taze olmuyan veyahut çabuk bozulan gıdalar meselâ ; Tahammür etmiş peynirler, Et konserveleri gibi gıdaları vermeme-lidir. Hazmi güç olan gıdalar pişmiş yağlar salça, etli salçalı sebze yemeği, tavada kızartma Domuz etleri, Lahana turşusu ve Lahana ile yapılan yemekler âsabi tenibe eden gıdalar ki umumiyet üzere şaraplar alkollü meşrubat kahve, kokulu çay, çikolata, baharat bazı hamizel meyveler, Çilek, Ağaç Çileği.

(Kollistrin) i fazla olan gıdaları da ihtiyatlı kullanmağı tavsiye etmelidir.

(Yumurta, beyin dane zelâtinli mevad veyahutta azotu fazla mevad)

(Mantartar Ver mantarı) buna mukabil az miktarda tavsiye olunan yemekler de bir veceatıdır. Kebap etler, iskara etler, veyahutta kaynamış salçasız olmak ve öğle yemeklerinde yenmek üzere kızarmış ekmek ile yeşil sebzeler (Taze Fasulya, İspanak, Ver Elması, Havuç, Salgam, Enginar, Kuşkonmaz) yavaş ve fazla çiğnemek şartile.

Şayet hastalık hat bir şekilde ise yani yeni ve fazla kaşıntılı, iltihaplı ise müsüm yapan gıdaları terk edip rejim yapmalıdır, ve üç gün Sulfatdesut vererek def tabii ettirmeli birinci günü menfuat ile müteakip iki günde bir litre süt ve metfuat verilmelidir. Mamafi Müshil yerine Medrirat vermeği tavsiye edenler de vardır.

Hulâsa : Cilt hastalıklarının tedavisi her vakit için hariçten sürülecek merhemlerle kabil değildir. Gerek pehriz ve gerekse dahilen verilecek ilâçlarla hariçten yani cilde sürülecek merhemlerin hastalığı husule getiren sebebi Labrotuvar vesair usuli muayenelerle tesbit ettirdikten sonra verildikleri takdirde kat'i şifa elde edilebileceğini bilmek lâzımdır.

26 Haziran ve ilk Kurşun

Tahir Kırıl

26 Haziran 1937 Cumartesi günü Samsun Garantireönünde Millî Savaşta müstevli düşmana ilk kurşunu atmak bahtiyarlığına nail olmuş olan kahraman 172 inci alayın kuruluş yıl dönümü parlak bir surette kutulandı.

Bu törene şeref veren Samsun Tümkomutanı General Lütfi Karapınar başta olduğu halde Alayda hizmet etmiş eski Komutan, Subay ve Yarsubaylar davetli idiler. Törene bando ve bütün Alay Subayı ve eratının kuvvetli hançerelerinden çıkan İstiklâl marşile başlandı.

Arkadan Alay Komutanı Albay Feyzi Mengüç'ün Alayın Subay ve eratının kalplerine tercüman olarak söylediği ve onu müteakiben Sayın Tümkomutanımızın alayın harp tarihinden alınmış kahramanlık menkibelerini anlatması kalplerimizden, içinde yaşadığımız günün zevkli heyecanını fişkırttı. Komutanımızın anlattığı 172 inci Alayın kahramanlık menkibelerini [Onsekiz sene evvel o kahramanlığa seyirci sıfatıyla şahit olmak ve bugün ise o kahra-

man alayın sancağı altında bulunmak bahtiyarlığı ile] gençlerimize bildirmeği mukaddes bir vazife bildim.

1335 senesi başında müstevli düşmana millî cephe kuran kuvvet, halen millî müdafaa vekilimiz bulunan sayın General Kâzım Özalp'ın Komutasında ve merkezi Balıkesirde bulunan 61 inci Tümen idi. Aynı zamanda Şimal cephesi Komutanı bulunan General Kâzım Özalp'ın emrindeki kuvvetler başlıca 3 unsur halinde bulunuyordu.

Birincisi : 61 inci Tümen kuruluşunu teşkil eden alaylar.

İkincisi : Bu alaylar haricinde Subay Komutanda esnan erbabı eratından teşkil etmiş müfrezeler.

Üçüncüsü : esnan erbabı haricinde Gönüllü Milis müfrezeleri idi.

Bu üç unsur bir taraftan düşmanın memlekette fazla ilerlemesine mâni olmaya çalışırken bir taraftan da memleket içinde yer yer peyda olan eşkiya ve muhalif sergerdelerin faaliyetine karşı kullanılıyordu. Eşkiyalarla yapılan Balıkesir civarındaki Demirkuyu ve Biga

muharebelerinden sonra iç durum fena bir şekil almaya başlamıştı. Bilhassa Biga muharebesinden sonra çok kuvvetlenen Anzavur Biga, Günan ve Bandırma'yı işgal ile Bandırma ve Balıkesir arasında bulunan Susıgırlığa dayanmıştı. Bu tehlikeli hareketi önlemek ve millî cepheyi tehlikeye koyan bu eşkiya sürüsünü imha etmek üzere ciddi tedbirler alınmak lüzumu hissedilmişti. Bu arada Salihli gibi uzak cephelerden yaya ve atlı kuvvetler getirilerek büyük bir kuvvet Sakarya halinde ve General Kâzım Özalp'ın Komutanda Balıkesir Aygır debosu meydanında hareket edildi. O zaman ben de iki Ağır makineli tüfenk ve bir kısım piyadenin birleştiği küçük bir müfrezeye komuta ediyordum. Biga muharebesinden bir kaç gün evvel dönmüş olmağım hesabına bu hare âta Şimal cephesi karargâhı muhafızı olarak iştirak ettirildim. Susıgırlık civarındaki Anzavur kuvvetlerinin daha ilk çarpışma da yüzgeri etmesi üzerine 61 inci Tüm karargâhile Balıkesire dönerek halk tarafından parlak bir surette karşılandık, ve oradan dağlık arazi mıntakasında tutunan Gâvur İmama tevcih etmek üzere Balıdye hareket etti. Bu şaki de fena halde tepelenince vazifesiz kalan bölüğümce Edremit havalisinde toplanmış olan eşkiya sergerdelerini takip etmek ve Binbaşı Celâl müfrezesile birleşmek üzere buraya hareket emrini aldım.

Edremitte muvasalatımız bize Ayvalık cephesinde düşmanla çarpışan 172 inci Alayın kahramanlığı hakkında bir fikir etmeğimize fırsat verdi. Düşmanın Ayvalığa yaptığı ilk ihraç hare-

ketinde burada bulunmakta olan 172 ci Alayın başta çetin Komutanları Ali Çetinkaya olduğu halde bütün Subay ve eratı Rumlarla meskûn olan Ayvalık mıntakasına düşman tarafından yapılacak herhangi bir ihraç hareketine karşı koymaya ve nihayete kadar dayanmaya ant içtiklerini ve muharebenin bütün şiddetile devam etmekte olduğu ve mevcudî melislerle beraber 650 kadar silâhlıdan ibaret olan alayın çok üstün düşman kuvvetlerine karşı kahramanca dayandığını işittim. O zaman bu kahramanca karardan ve bu kararın tahakkuk etmiş olmasından çim kuvvetli bir ateşle yanmış ve bu mukaddes alaya kalben büyük bir yakınlık hissederek bu cesur Komutanın idaresi altına girmeği ve düşmanla sonuna kadar çarpışmayı ne kadar arzu etmiş idim. Fakat bizim üzerimize yüklenmiş olan eşkiyayı takip vazifesi de bu kahraman alayın yapmakta olduğu hizmetten geri sayılmıyacak derecede mühimdi.

Millet silâhına sarılmış vatanın haremine girmek istiyen düşmana tek tüfekle karşı koymaya çalışırken vatan uğruna evini yalnız bırakan kahramanların hain halifenin ve bir kısım cahil hacı ve hocaların teşvikile çoluk ve çocuklarına yapılan sarkıntılık, gasp ve adam öldürmelerin önüne geçmek ve bu azınlıklarla gece ve gündüz demeyip çarpışmak da az hayırlı ve küçük görülecek bir iş değildi. Kuvvetimiz hasımlarımıza göre çok zayıf kalıyordu. Fakat o kadar kuvvetli bir azim ve imanla hareket ediyorduk ki çok kuvvetli eşkiya ufacak kuvvetlerimiz önünde pekaz bir müddet müsademeyi kabul ediyor

ve hemen kaçmak yolunu arıyordu.

Nitekim Edremit havalisindeki Çerkes İdris çetesini böylece dağıtmış ve Ayvalık, Ezine, Bayramiç mıntakalarına da girerek oralarda da eşkıyayı tamamen tenkil ve Millî Hükûmeti tesis etmiştik. Ezineye muvassalatımızdan bir kaç gün sonra bir sabah halkın merakla etrafına toplandığı bir ilânın aleyhimize yazılmış bir fetva olduğunu görerek parçaladık. Fetvanın maali şu idi :

«Halifei müslimin ve ruyizemin Pa-dışahımız efendimiz hazretlerinin hu-zur ve istirahatlerini temin etmek üzere memlekete gelen Ecnebi orduları zabi-tan ve efradına karşı gelmek, silâh at-mak, efendimiz hazretlerine karşı gel-mek demek olduğundan bu gibilerin katli caiz olur mu..

Elcevap olur»

Bu fetva ile Türkün hürriyetini, ser bestisini, saadetini, varını yoğunu elin-den alarak Türkü köle gibi kullanmak isteyen ve düşmanlara karşı ilk kurşunu atan Subay, Erat ve Gönüllüler ; halife ve saray tarafından halka ve millete katli caiz olacak muzır mahlûkat gibi gösterilmek istenmişti.

Türk genci !

Bugün üzerinde yaşadığın mübarek ülke ve tatmakta olduğun istiklâl ; Bir zamanlar kendi rahat ve huzurları için memlekete düşmanın girmesinde ve yerleşmesinde bir beis görmiyenler ta-rafından kurşuna dizilmeleri emredilmiş olan başta büyük Atamız olduğu halde bir avuç serden geçti kahramanların yurtseverlik ve istihkari hayatlarile vü-cud ve hayat bulmuştur.

Bu kahramanlık ve istihkari hayat

İNÖNÜ KONUŞUYOR

Arkadaşlar, kısa ve münferit nokta-larla siyasetimizin haricî, dahilî ve umu-mî hatlarına işaret etmek istedim. Taf-silâtını ve teferruatını bütçe müzakere-lerinde etrafı ile bildiğiniz bu esaslı siya-set hatlarını kanaatle takip etmek fikrin-deyiz. Bizi bu hususta tasvip ve teşvik ettiğinizi yüksek reylerinizle gösterme-nizi arzu ederiz. (Sürekli ve şiddetli alkışlar).

Büyük Millet Meclisi Başvekilin bu izahatını 329 reyle ve mevcudun itifa-kile tasvip ederek hükûmete itimat be-yan etmiştir. Riyaset makamının bu ne-ticeyi bildirmesi üzerine İnönü şunları söylemiştir.

«Arkadaşlar, yüksek itimadımız bizi yeni bir kuvvetle elinde tophyan Bü-yük Millet Meclisi emanet ettiği icra kuvvetini bütün kabiliyetimizle iyi bir yolda takip etmiye, tatbik etmiye çalış-sacağımızdan emin olabilir.»
(Şiddetli alkışlar).

dersi sana örnek ve memleket müdafa-asında yolun ve şiarın olsun. Bundan 17 sene evvel düşman istilâsına karşı ilk kurşunu atan ve düşmanla sonuna kadar çarpışmaya ant içen kahraman 172 ci Alayın Komutan, Subay ve Era-tı nasıl ki sözlerinde durarak sonuna ka-dar çarpıştırlarsa Alayın teşekkülünün senei devriyesi olan bu günde 172 inci Alayın Komutan, Subay ve Eratı bun-dan böyle memleket müdafaasında Cum huriyeti iç ve dış düşmanlara karşı çarpışmaya dünden daha parlak ve yüksek neticeler elde etmeğe ve bu uğurda seve, seve kanlarını akıtma-ğa hazır dırlar.

Yayın Direktörü : Mümtaz Arkayın
Basıldığı yer : Güneş Basımevi — Samsun